

**ЗМІСТОВЕ НАПОВНЕННЯ СПЕЦКУРСУ
«ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ»**

Проблема формування комунікативної компетентності вчителів початкової школи залишається актуальною в сучасних соціальних умовах, оскільки ефективність їхньої педагогічної взаємодії з суб'єктами навчально-виховного процесу залежить від уміння орієнтуватися в різних комунікативних ситуаціях, визначати оптимальні шляхи подолання комунікативних бар'єрів, враховувати індивідуальні особливості учнів, їхніх батьків, колег.

Безумовно, для ефективного формування комунікативної компетентності педагогів важливою складовою є теоретична підготовка, що здійснюється під час аудиторних (лекційних, семінарських і практичних) занять. Із метою її вдосконалення, розширення змісту до варіативної частини навчального плану включено спецкурс «Основи формування комунікативної компетентності вчителя початкової школи» (для студентів IV курсу), що має на меті інтеграцію здобутих теоретичних знань про комунікативну компетентність, спрямованих на формування взаємодії з усіма суб'єктами навчально-виховного процесу, вдосконалення комунікативних умінь. На його вивчення відводиться 72 год/2 кредита ECTS, час викладання визначався експериментальним шляхом.

З'ясовано, що найбільш доцільним є VII семестр, адже саме в цей період на завершальній стадії перебуває вивчення теоретичних дисциплін, формування системи педагогічних знань. Визначено, що студенти під час педагогічної практики набувають навичок професійної діяльності, педагогічного спілкування, тому спецкурс сприяв глибшому усвідомленню, оцінюванню вже існуючого комунікативного досвіду, здійсненню корекції, визначав тематичне спрямування

наступної виробничої практики. Визначено оптимальні форми проведення: 14 год. – лекційні заняття, на яких студенти оволодівали теоретичними основами педагогічного спілкування, відпрацьовували найістотніші ключові поняття («комунікативна компетентність», «комунікативна компетентність учителя початкової школи», «педагогічне спілкування»), основні форми, методи і прийоми формування комунікативної компетентності майбутніх учителів початкової школи, ознайомлення зі специфікою педагогічного спілкування, його функціями, структурою, етапами, видами і стилями тощо.

Після формування теоретичної бази сплановано проведення семінарських занять (14 год.), на яких діагностувалися й аналізувалися типові помилки у педагогічній взаємодії, пов'язані зі спілкуванням вчителя з суб'єктами навчально-виховного процесу, формувалася здатність до міжособистісного спілкування, розвивалася емоційна стабільність, толерантність, уміння працювати в команді, самодіагностування сформованості комунікативної компетентності. На самостійну роботу (60 год.) відведено вивчення проблемних питань, що доповнювали і розширювали здобуту навчальну інформацію. Вивчення студентами навчальної дисципліни завершується складанням заліку.

Зазначимо, що ефективними формами професійної підготовки були проблемні лекції, лекції-діалоги, комбіновані та студійні заняття, виконання творчих проектів, зміст яких сприяв застосуванню активних технологій (рольові ігри, проблемно-пошукові, творчі завдання, педагогічні задачі, ситуації). Майбутні фахівці презентували фрагменти виступів на батьківських зборах, засіданнях методичного об'єднання вчителів початкової школи. Аналіз результатів бесід, вихідного анкетування засвідчив, що 89,3% студентів схвально підтримали викладання спецкурсу, вказали, що його зміст і комплекс проблемних завдань розширює формат педагогічного спілкування, вдосконалює комунікативний досвід.

Обґрунтовано доцільність поєднання традиційних і нетрадиційних організаційних форм, що забезпечували формування комунікативної компетентності майбутніх учителів початкової школи й обиралися з урахуванням

її сформованості. До таких форм віднесено активні, проблемні, інтегровані лекції, творчі, пошукові семінари, семінари-конференції, практикуми, практичні заняття з використанням проектного навчання, комунікативні тренінги, науково-практичні конференції, семінари, «круглі столи», майстер-класи з проблем педагогічної взаємодії, що були закономірно завершальним етапом досліджуваного процесу. Найбільш дієвими для формування зазначеної компетентності є комунікативні тренінги, під час яких відбувається продуктивна взаємодія, розвиток рефлексивних здібностей, змінюються стереотипи, що заважають студентам-практикантам діяти у нестандартних ситуаціях професійної діяльності. На нашу думку, оптимальними методами формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців є словесні (бесіда, дискусія (диспут, дебати), практичні, творчі, проблемні (аналіз педагогічних ситуацій, кейс-метод, проблемно-рефлексивний полілог), евристичні (евристичні запитання, прогнозування), навчання у співпраці, проектні методи, вправи на рефлексію, групова оцінка, методичне портфоліо. Зазначимо, що найбільш дієвим було виконання студентами комунікативних і комунікативно-організаційних вправ, спрямованих на практичне оволодіння технологією педагогічного спілкування, прийняття оптимальних рішень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кипиченко Н.С. Формування мотиваційно-ціннісного ставлення майбутніх учителів початкової школи до комунікативної взаємодії з учнями / Н.С.Кипиченко // Дослідження молодих учених у контексті розвитку сучасної науки : матер. V щорічної Всеукр. наук.-практ. конф., 09 квітня 2015 р. / М-во освіти і науки України, Київ. ун-т ім.Б.Грінченка ; за заг. ред. Огнев'юка В.О.; [ред. кол. : В.О.Огнев'юк, Л.Л.Хоружа, В.В.Прошкін, О.В.Дудар]. – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2015. – С.93–100.
2. Мартиненко С.М. Особливості підготовки майбутнього вчителя початкової школи до мовленнєво-риторичної діяльності / Г.Л. Бондаренко,

С.М. Мартиненко // Рідна мова: освітній кварталник Українського вчительського товариства у Польщі. – 2013. – № 19. – С. 82 – 87.